

Ilyen kerületi beosztás, ilyen szervezet mellett történhetett meg, hogy pl. az 1910. évi általános választásoknál az akkori ellenzéki pártok jelöltjeire az egész országban együttevée, számszerűleg több választó polgár szavazott, mint amennyi összes szavazat leadott a munkapárti jelöltekre, mégis ezen kerületi beosztás mellett a munkapárti képviselők lettek tulnyomó többséggel megválasztva. A hivatalos adatok igazolása szerint ugyanis az egész országban leszávozott összesen 807 ezer 636 választópolgár és ebből a nemzeti munkapártiak csak 379.899 szavazatot kaptak, tehát kevesebbet, mint a többi politikai pártok együttevée, mégis az egyes kerületek választási eredménye alapján a képviselőházban tulnyomó többséget képeztek.

(A Tisza-féle választójog.)

Nemcsak a korszellemmel, hanem minden választójogi reform természetes céljaival is ellentétben jutott az 1913. évi XIV. t.-c., mert annak alapmeghatározásai ellentétben állanak a demokratikus haladás eszméjével és a kerületi beosztás is sok sérelmet tartalmaz a magyar nemzeti szempontok tekintetéből. Ennek a törvénynek visszásságaiból csak két-tőt óhajtok felemlíteni. A 24 éven felüli magyar állampolgár férfinepesség összes száma Magyarországon akkor 4.251.000 volt. Ez a törvény ebből 1.800.000-nek ad választójogot, 24 éves életkorban csak azoknak van szavazati joguk, akik a középiskolának legmagasabb osztályát sikeresen elvégezték. Az összes többi férfi népességre a választói jogosultság a 30 évhez, a 30 éves korhatárhoz van kötve és így ezen egyetlen rendelkezéssel a 24—29 év közötti férfi lakosság, mintegy 800 ezer polgár lett megfosztva politikai jogoktól; ezek között pedig írni és olvasni tud 650.000.

Annál nagyobb ez a visszásság, mert a 30 éves korhatár már a *korai halandóság miatt is különös jogfosztás az ipari munkássággal szemben* és így célját nem érheti el az a reform, mely az ipari munkásságot nem eresztí be az alkotmány sáncaiba.

A tekintetes törvényhatósági bizottságot bizonyára érdekelni fogja annak felemlítése, hogy Szegeden a régi jog szerint a két kerületben a választók száma volt 8469, az új választó törvény szerint 12.460. A 30 éven felüli férfilakosság száma 21.024, a 24 éven felüli férfilakosság száma 26.742, tehát a 24 és 29 év közötti férfilakosság 5718; ennyi azoknak a száma, kik nálunk a 30 éves korhatár megállapítása miatt elesnek a polgári jogoktól; leszámítani kell ebből a számból azokat, kik a középiskola legfelső osztályát eredményesen végezték.

A kerületi beosztás mikénti rendezésének illusztrálására pedig csak annyit kívánok megérteni, hogy az 1913. évi XIV. t.-c. 435. kerületet szervez; az országos arányszám szerint tehát 4226 választó esik egy választókerületre. A törvénynek ezen alapelve szerint a Duna-Tisza között 111 kerület illetné és tényleg adtak 86 kerületet s így ezen szintizta magyar országrész vesztesége 25 kerületet tesz ki; ugyanezen arányszám szerint Erdélynek 39 képviselő küldésére lenne joga, mégis 65 erdélyrészi választókerületet alkotnak.

Az ügy bővebbi megvilágosítása érdekében nem kell messzire mennünk; itt van Csongrád-vármegye; ennek a vármegyének eddigelő négy választókerülete volt: Szentés, Csongrád, Szegvár, Tápé. A Tisza-féle törvény, dacára, hogy a törvény indokolása megmondja, hogy a vármegye népességének száma és lakosságának kulturális fejlettsége meghaladja a három kerülethez kívánt mértéket, mégis csökkenti az eddigi számát a kerületeknek és csak három kerületet Szentés, Csongrád, Mindszenti kerületeket alkot.

A Tisza-féle törvénynél a kerületi be-

osztásoknál látva a magyarság ilyen irányú háttérbe szorítását, az a vélemény alakult ki, hogy ez a törvény politikai célokra szolgál s annak háttérében a párturalom fentartására valló tendenciák léteznek; az a vélemény alakult ki, hogy ez a törvény a nemzeti akarat elhomályosításával, kijátszásával, sőt annak meghamisításával is hozhat létre választási eredményeket és így a maga egészében nem alkalmas arra, hogy céltudatosan szolgálja a nemzeti szellemről áthatott magyarságnak, a demokratikus polgárságnak és a munkásosztálynak az érdekeit.

(A választójog és a nemzetiségi veszély.)

Ami már most a nemzetiségi veszélyt illeti, nem szabad szemünk elől téveszteni azt azt alaptényt, hogy hazánkban a magyarság hegemoniája nem valami mesterkélt ségen nyugszik, hanem történelmi multunk igazságán, ezeréves alkotmányunkon, a honalapítással kezdődő fejlődésünk természetes folyamán, országunk földrajzi egységén, államalkotó és fentartó képességünkön, kulturális és gazdasági fölényünkön alapszik. Nem szabad tehát kishitűeknek lennünk, hanem legyünk tudatával annak, hogy a magyarságnak nemcsak számbeli túlsúlya nyugszik szilárd alapokon, de kulturális felsőbbbsége is megdönthetetlen.

Az Esterházy-kormány által megalkotni szándékolt választói reform nem eredményezheti a magyarság közjogi fölényének letörését, számszerűleg nem majorizálhatnak bennünket a nemzetiségek és történelmi multunk hagyományain, államfentartó képességünkön, kulturális és gazdasági fölényünkön kívül az aggodalmaskodók gondoljanak arra is, hogy az oláh vagy a szerb vagy a tót szét-húzó külön faji törekvésekkel szemben nemcsak az összes idegen ajkuakat majorizáló magyarság áll talpon, de itt szorosan velünk tartanak a bánáti svábok, a szepesi németek, az erdélyi szászok, egyszóval itt a 10 millió magyarhoz csatlakozik a 2 millió német és az már a szorosan vett Magyarország lakosságának 65%-át teszi ki; az aggodalmaskodók gondolják meg, hogy ha az annekszió és hadilárpótlás nélküli világbéke a maga teljes következetességgel, határkiigazítások nélkül jönne is létre és Románia és Szerbia a háboru előtti terület-határok között állíttatnak helyre, a területhatárok hiába lesznek a régié, nem a régi Románia és a letört Szerbia lesznek a mi szomszédaink, hanem a letört Románia és a letört Szerbia, amely szomszédos államok nem fognak többé a hazai oláh és szerb anyanyelvű lakosságra oly vonzó erőt gyakorolni, mint gyakoroltak a háboru előtt; ma már ők maguk is és a mi nemzetiségeink is teljes ismeretében vannak a tényleges erőviszonyoknak; az aggodalmaskodók gondolják meg, hogy a szomszédos államokból való izgatás, a folytonos aknamunka is megszűnik a béke létrejöttével, mert hiányozni fog a háttér, nem lesz az intézőkéz; a demokrata orosz köztársaság nem fogja folytatni a cári imperialista külpolitikát, már pedig az orosz önkényuralom volt az európai népek békéjének állandó fenyegetője.

(Háboru és béke.)

Ez után háborus kötelelességeinkről és feladatainkról szólott a főispán emelkedett hangon. Nem rajtunk áll, — mondta — hogy a három éve dúló világháboru felytatását megszüntessük. Nem köthetünk olyan békét, hogy az ántánt feldarabolja országunkat. Hódító szándékunk nekünk nincs. A tartós béke garanciája, hogy az egyik fél se diktálja a békét, a hadviselő felek azon az uton vannak, hogy ezt belássák. Ha pedig az egyik oldalon kiüztük a fegyvert ellenségeink kezéből azzal, hogy sikeresen megvédtük állami integritásunkat és területi épségünket,

üssük ki a másik oldalon is azzal, hogy *belpolitikai fejlődésünkbe való beavatkozás indokoltságának még az ürügyét, a látszatát is kiparirozzuk olyképp, hogy alkotmányos életünk terén magunk létesítjük a demokratikus irányu átalakulást, amely ad oculos demonstrálja, nyilvánvalóan bizonyítja, hogy az eddig is létezett teljes jogegyenlőséget az osztályuralom kizárólagosságával jövőben nem engedhetjük elhomályosítani.* Az én meggyőződése — fejezte be beszédének ezt a részét a főispán — az, hogy nem a népjogok kiterjesztése a nemzeti veszedelem, hanem a népjogok kiterjesztése alól való me-rev, makacs, konok, elzárkózás.

Az általa képviselt kormányzati irányzat ismertetését ezzel a jeligenek beillő mondatlal kezdte Kelemen: *En nyugodt politikus vagyok, nem akarok presszionálni senkit, de meggyőzni akarok mindenkit.* Ismertette ezután a kormányzat külpolitikáját, belpolitikájának alapvető elveit, amikor a földművelésügyi tárcáról szolt, a többi között ezeket mondta:

— A gazdag ne éljen bőségesen, a szegény ne nélkülözze a megélhetésére szükségeseket. Senkinek sincs joga ahhoz, hogy az elátatlan milliók kárára magának készleteket halmozzon össze; aki készleteit elrejtí, eltagadja, az voltaképen akarva nem akarva az ellenség érdekeit szolgálja, az ellenség céljait mozditja elő; az ilyen eljárás a legszigorubb megtorlást provokálja.

— Ezzel kapcsolatban érintem meg, ép-ugy a legmélyebb elítélést provokálja annak felháborító szemlélete, hogy nagy bankok, részvénytársaságok és egyesek a háborut, annyi sok millió embert pusztulásának, romlásának, könnyeinek, gyászának, szenvedéseinek okát üzletnek, konjunkturának nézik, rengeteg vagyonokat harácsolnak össze, a kisemberr és a szegény néposztály filléreiből halmozzák össze nagy jövedelmeiket, mesés arányu osztalékaikat. A nagy tömeg mindent veszít a háboru miatt, az üzérkedők pedig vagyont keresnek a háborun. A háborus tulhajtott keresetnek igazság szerint visszazállnia kellene a háboru áldozataira és teljes következetességgel érvényesülnie, megvalósulnia kellene az osztó igazság elvének, az egyenlő áldozatok és egyforma szenvedések elvének.

(Szeged fejlődéséért.)

Ezeknek előadása után befejezésül még annyit óhajtok mondani, hogy a dolog természete szerint a végrehajtó hatalom képviselésében a helyhatósági önkormányzat felügyelete és ellenőrzése lévén a legfő hivatali köteleességem, ezen jogkörömet mindenkoron felelősségem tudatával egybekötött kötele-ségérzettel, a legteljesebb jóindulattal, tárgyilagossággal, igazságossággal, pártatlan-sággal, befolyásolástól és elfogultságtól mentesítetten fogom gyakorolni.

Méltóztassanak arról meggyőződve lenni, hogy Szeged városnak és egész lakosságának fejlődését, előhaladását és boldogulását szülővárosom iránt tartozó hűséges érzéssel szívémen viselem és a város mindazon ügyeit melyek kormányhatósági jóváhagyást igényelnek, de ezenkívül is minden jogos és méltányos kérelmet és kívánságot segítő kézzel, jó szívvvel, ügyzeretettel és buzgalom-mal fogom a királyi kormány előtt képviselni és mindenkor óvni fogom a város közön-ségét, hogy a közérdekl ügyeinek intézésében sérelmet szenvedjen.

A városi törvényhatósági bizottsággal szemben magatartásom, a város fejlesztésére vonatkozó eszmém, irányelveim ma is teljesen ugyanazok, amelyeket bőségesen ismer-tettem 1906. évi november hó 11-én, amikor Önök, szabad ezt mondanom, ép olyan bizal-mmal és rokonszenvvel iktattak be a főis-páni méltóságba, mint a mai napon.